

De liedjes die we zingen

Die Nacht

Het lied dat ik voor deze Resonant heb uitgekozen is "Die Nacht" van Schubert. Over vele componisten kun je gemakkelijk een halve Resonant vol schrijven, maar over Franz en zijn werk vul je het hele boekje als je zou willen. Maar dat willen jullie niet hè.....

De Componist

Franz Peter Seraph Schubert , geboren op 31.01.1797 overleden te Wenen op 19.11.1828.

Good Old Schubert groeide op in een gezin van 14 kinderen, waarvan hij de op één na jongste was. Negen van zijn broers en zussen stierven vroegtijdig. Zijn vader was onderwijzer en dat leek ook de bestemming te worden van Franz.

Omdat het gebruikelijk was dat onderwijzers muzikaal gevormd waren, kreeg hij als voorbereiding op zijn toekomstige bestaan van zijn vader al vroeg vioolles en werd het ras duidelijk dat het joch getalenteerd was. (Rechts de jonge Schubert)

Als 11-jarige werd Franz aangenomen als zanger en leerling van de keizerlijke kapel. Een compositie uit zijn kindertijd was zijn eerste lied "Hagars Klage". Dit lied trok de aandacht van de Italiaanse componist Salieri, de man waarvan gezegd wordt dat hij Wolfgang Amadeus aan zijn eindje hielp. (Nooit bewezen hoor!) Salieri heeft Franz lange tijd les gegeven. In 1816 verliet hij het ouderlijk huis om zich geheel aan de muziek te wijden, hetgeen voor zijn vader de reden was om zijn zoon te verstoten, want componist zijn was geen fatsoenlijk beroep. Franz bleef vrijgezel tot aan zijn dood op 31-jarige leeftijd. Der Franz componeerde veel in zijn korte leven: kerkmuziek, opera, meer dan 600 liederen, symfonieën en strijkkwartetten en, hij kon het allemaal en hoe!

Tot zijn vrienden en intimi behoorden Johann Michael Vogl, bariton bij de hofopera, Anselm Hüttenbrenner, componist, Johann Mayrhofer, ambtenaar en dichter van 47 van Schubert's liedteksten en de Esterházy's, die Schubert als muziekleraar in dienst namen en op wier landgoed in Hongarije hij in 1818 en 1824 de zomer doorbracht.

Schubert leed aan en onder syfilis, maar de biografieën zeggen dat hij er niet aan gestorven is. Misschien is het de reden dat zijn werken vaak zo smartelijk klinken? Hij was zonder twijfel een van de hele groten, zo niet de grootste, in de romantische liedkunst. Met een prachtig evenwicht tussen tekst en muziek. Luister maar eens naar zijn "Winterreise". Hij herhaalt zich zelden of nooit en van eentonigheid kun je hem niet betichten. Uiteindelijk was zijn leven zoals zijn laatste werk, *Unvollendet*, want hij had vast en zeker nog veel meer moois kunnen en willen scheppen.

Die Nacht

De tekst voor deze compositie is geschreven door Friedrich Adolf Krummacher, geboren op 13.7. 1767 in Tecklenburg en gestorven op 4.4. 1845 in Bremen. Hij was een gereformeerd professor in de theologie en ging als Pastor met pensioen (dat heet geloof ik anders). Als je zijn biografie op het internet leest, dan kom je tot de conclusie dat de man heel wat ganzenveren versleten moet hebben. Hij bleef maar schrijven: Hymne aan de liefde, Parabels, Apologieën, de evangelische geschiedenis, alles omvangrijke werkstukken en dat zonder tekstverwerker...
Uit 's mans leeftijd lijkt het dat zijn beroep heel wat gezonder was dan dat van Franz Schubert.

Schubert moet toch iets hebben gehad met de nacht, want hij maakte er verschillende composities op. Onder de titel "Die Nacht" zijn er nog twee liederen die beginnen met:

1 " Die Nacht ist dampfig und finster", (Ossians Gesänge)

2 " Du verstörst uns nicht, o Nacht",

Tenslotte begint het lied "Nacht und Träume" met de woorden "Heilige Nacht, du sinkest nieder."

Tekst en uitleg

1.

Wie schön bist du,
freundliche Stille, himmlische
Ruh!
Sehet, wie die klaren Sterne
wandeln in des Himmels Auen,
und auf uns herniederschauen
schweigend aus der blauen
Ferne

2.

Wie schön bist du,
freundliche Stille, himmlische
Ruh!
Schweigend naht des Lenzes
Milde
sich der Erde weichem Schoß,
kränzt den Silberquell mit Moos,
und mit Blumen die Gefilde.

In ons lied over de nacht komen ook een paar woorden voor die misschien uitleg behoeven. "Sehet, wie die klaren Sternen wandeln in des Himmels Auen" is een mooie poëtische zin en betekent: "Zie, hoe de heldere sterren trekken door de velden van de hemel". Het woord Auen is bekend, we zijn het immers al eens eerder tegengekomen in Ritters Abschied.

En dan staat er dit:

"Schweigend naht des Lenzes Milde
sich der Erde weichem Schoß,
kränzt den Silberquell mit Moos
und mit Blumen die Gefilde".

Ik vind het een prachtige zin.

Het woord "Lenzes " komt van "der Lenz" een woord dat niet zoveel gebruikt wordt: Als je het goed uitspreekt, lenTS dus, dan zit je al dicht bij de betekenis. Het betekent lente. Of je het nu leuk vindt of niet, hier blijkt maar weer eens uit hoe verwant Nederlands en Duits zijn. Silberquell betekent "zilver bron" en het slaat op het zilverblinkende water dat uit een bron omhoog borrelt. Moos betekent mos, behalve in het bargoens van de Duitse onderwereld want als ze daar over Moos spreken dan bedoelen ze geld!

Gefilde is weer een ongebruikelijk woord waarmee ongerepte velden worden aangeduid. De hele zin luidt vertaald:

"Zwijgend nadert de mildheid van de lente
de weke schoot der aarde
en omkranst de zilveren bron met mos
en met bloemen de velden.

In het Nederlands loopt het een stuk minder mooi. Maar ik hoop dat je het beeld voor je geestesoog waarneemt als we weer eens "Die Nacht" zingen.

Volgende keer iets over de hersenpanklover Olav Trygvason. Volgens mij was dat een boef die eigenlijk niet zo'n mooi lied verdient. (Oeps, nu schop ik tegen een Noors heilig hûset!)

John van Halderen, januari 2002